

CZU: [347.73:061.1EU]:338(478)

UDC: [347.73:061.1EU]:338(478)

PROVOCĂRI ÎN PROCESUL DE ARMONIZARE A LEGISLAȚIEI FISCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA CU CEA A UNIUNII EUROPENE

Prof. univ.dr. hab. Ludmila COBZARI, ASEM
cobzari.ludmila@ase.md
ORCID: 0000-0001-7108-2670
Drd. Dorel NOROC, ASEM
norocdorel@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3919-176X
DOI: <https://doi.org/10.53486/econ.2023.126.064>

CHALLENGES IN HARMONISING THE TAX LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA WITH THAT OF THE EUROPEAN UNION

Professor Dr. Hab. Ludmila COBZARI, ASEM
cobzari.ludmila@ase.md
ORCID: 0000-0001-7108-2670
PhD candidate Dorel NOROC, ASEM
norocdorel@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3919-176X
DOI: <https://doi.org/10.53486/econ.2023.126.064>

În luna iulie a anului 2014, Parlamentul Republicii Moldova a ratificat Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană, și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, și statele membre ale acestora, pe de altă parte (în continuare – AA RM-UE). În conformitate cu AA RM-UE, Republica Moldova urmează să armonizeze legislația națională cu cea comunitară, fiind stabilite acțiunile și termenele de realizare. Armonizarea legislației naționale, inclusiv celei fiscale, reprezintă o precondiție de realizare a obiectivului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Studiul nostru examinează principalele provocări din domeniul legislației fiscale, care au fost și urmează să fie gestionate de autoritățile publice, în procesul de armonizare.

Cuvinte-cheie: politica fiscală, creșterea economică, încasări fiscale, structura sistemului de impozitare, armonizare, TVA, accize, scutiri.

JEL: H21, H24, H25.

Introducere

Scopul principal al legislației fiscale comunitare, pe care țările în proces de aderare urmează să o armonizeze, este asigurarea funcționalității pieței unice europene, prin excluderea oricărei bariere fiscale sau a factorilor ce ar putea afecta competiția loială. Adoptarea unei legislații fiscale unitare, la nivelul Uniunii Europene (UE), îi asigură pe cetățenii sau companiile din Republica Moldova (RM), că nu vor întâmpina careva dificultăți legate de dubla impozitare și că aplicând în mod simplu și eficient legislația fiscală în interiorul UE, vor înregistra o creștere economică mai mare.

Totodată, legislația UE intervine doar acolo unde este necesar, în vederea atingerii obiectivelor menționate mai sus, fie prin aplicarea unor reglementări supranaționale, fie prin includerea unor limite minime (de ex: mărirea minimă a cotelor reduse de TVA, cotelor de accize etc.). În limitele legislației UE, statele membre au libertatea elaborării și implementării reglementărilor naționale în domeniul fiscal, în special pe componenta impozitelor directe.

In July 2014, the Parliament of the Republic of Moldova ratified the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, (hereinafter – the AA RM-UE). According to the AA, the Republic of Moldova is to harmonise its national legislation to the *acquis communautaire* and the respective actions and deadlines are set. Harmonization of national legislation, including tax legislation, is a prerequisite for achieving the objective of the Republic of Moldova's accession to the European Union. Our study highlights the main challenges in the field of tax legislation that public authorities are to manage during the harmonization process.

Keywords: tax policy, economic growth, tax revenues, taxation system structure, harmonization, VAT, excise, exemptions.

JEL: H21, H24, H25.

Introduction

The main purpose of the European tax legislation to be harmonized by the acceding countries is to ensure the functionality of the European single market by excluding any tax barriers or factors that could affect fair competition. Tax legislation adopted at the European Union level guarantees that citizens or companies in the Republic of Moldova do not encounter any difficulties related to double taxation, understand and apply tax legislation simply and efficiently within the EU, they will experience higher economic growth.

Concurrently, legislation of the European Union applies only where necessary, to achieve the aforementioned objectives, either by applying supranational regulations or by including minimum limits (e.g. minimum size of reduced or standard VAT rates, excise duty rates, etc.). Within the EU legislation limits, Member States are free in tax regulation matters, particularly on the component of direct taxation.

Armonizarea legislației fiscale în UE, vizează în special, impozitele indirecte: TVA și accizele. Cu toate acestea, recent, UE a depus eforturi și pentru apropierea legislației privind impozitele directe, mai ales pe dimensiunea evaziunii fiscale și colaborării reciproce între administrațiile fiscale [1].

La 23 iunie 2022, Consiliul European a recunoscut perspectiva europeană a Republicii Moldova și a decis să-i acorde statutul de țară candidată pentru aderarea la UE, fapt ce impune eforturi sporite în accelerarea proceselor de armonizare aprofundată a legislației naționale, inclusiv celei fiscale.

Astfel, în anexa IV la AA RM-UE este prevăzută realizarea apropierei legislației Republicii Moldova de actele normative ale UE în domeniul impozitării indirecte, care urmează a fi transpuse în legislația națională, precum și termenii de realizare [2].

Metode de cercetare aplicate

Pentru realizarea scopului cercetării au fost utilizate următoarele metode și instrumente de cercetare: metoda documentară, prin care s-a studiat legislația națională și cea europeană; metoda statistică și comparativă – bazată pe colectarea, prelucrarea și compararea datelor cantitative. Prezentarea și analiza datelor a fost efectuată în baza informațiilor, actelor, documentelor și avizelor emise de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, dar și a celor publicate de Eurostat.

Rezultate și discuții

În continuare, se propune o analiză a principalelor divergențe dintre legislația fiscală națională și cea comunitară, care necesită a fi armonizate conform Directivelor UE în vederea asigurării îndeplinirii condițiilor de aderare la comunitatea europeană.

1. Armonizarea legislației privind taxa pe valoarea adăugată (TVA)

Conform Acordului de Asociere pe dimensiunea TVA, Republica Moldova a început armonizarea treptată a legislației naționale la următoarele Directive:

Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, în conformitate cu calendarul stabilit în tabelul 1.

The harmonization of fiscal legislation in the EU is based in particular on indirect taxes, VAT and excises. However, recently the EU has been making efforts to approximate the legislation on direct taxes, especially to deal with tax evasion and mutual assistance between tax administrations [1].

On 23 June 2022, the European Council acknowledged the European perspective of the Republic of Moldova and decided to grant it the status of EU candidate country, which requires a greater effort to accelerate the in-depth harmonization of national legislation, including tax legislation.

Thus, Annex IV of the AA RM-UE provides for EU legislation on indirect taxes to be transposed into national legislation, as well as the implementation deadlines [2].

Applied research methodology

The following research methods and tools were used to achieve the purpose of the research: the documentary method, through which the national and European legislative acts were studied; statistical and comparative method – based on the collection, processing and comparison of quantitative data. The presentation and analysis of the data was carried out based on the information, documents and the notes issued by the Ministry of Finance of the Republic of Moldova, the National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova and those published by the Eurostat.

Results and discussions

An analysis of the main divergences between national and Community tax legislation is proposed which, respectively, need to be harmonised in order to ensure that the conditions for joining the European community are met is proposed below.

1. Harmonization of Value Added Tax (VAT) legislation

According to the Association Agreement, on the VAT dimension, the Republic of Moldova has started the gradual harmonization of the national legislation to the following Directives:

Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax, according with the calendar established in table 1.

Tabelul 1/ Table 1

Elementele TVA ce necesită a fi armonizate la Directivele UE/ VAT elements that need to be harmonized with the EU Directive

ELEMENTELE TVA/ VAT ELEMENTS	REFERINȚA DIN DIRECTIVĂ/ REFERENCE IN THE DIRECTIVE	TERMENUL DE ARMONIZARE/ HARMONIZATION DEADLINE
1	2	3
1. Obiect și sfera de aplicare/ Subject matter and scope	Titlul I, Art. 1, 2(1)(a), 2(1)(c), 2(1)(d)/ Title I, Articles 1, 2(1)(a), 2(1)(c), 2(1)(d)	Septembrie 1, 2019 ¹ / September 1, 2019 ¹
2. Persoane impozabile/ Taxable persons	Titlul III, Art. 9(1), și 10-13/ Title III, Articles 9(1), and 10-13	Septembrie 1, 2019/ September 1, 2019
3. Operațiuni taxabile/ Taxable transactions	Titlul IV, Art. 14-16, 18, 19, 24-30/ Title IV, Articles 14-16, 18, 19, 24-30	Septembrie 1, 2019/ September 1, 2019

¹ <https://mfa.gov.md/ro/content/ratificarea-intrarea-vigoare-si-aplicarea-provizorie>

Continuarea tabelului 1/Continuation of table 1

1	2	3	4
4.	Locul operațiunilor taxabile/ Place of taxable transactions	Titlul V, Art. 31-32/ Title V, Articles 31-32	Septembrie 1, 2014/ September 1, 2014
5.	Locul operațiunilor taxabile/ Place of taxable transactions	Titlul V, Art. 36(1), 38, 39, 43-49, 53-56, 58-61/ Title V, Articles 36(1), 38, 39, 43-49, 53- 56, 58-61	Septembrie 1, 2017/ September 1, 2017
6.	Fapt generator și exigibilitatea TVA/ Chargeable event and chargeability of VAT	Titlul VI, Art. 62-66, 70, 71/ Title VI, Articles 62-66, 70, 71	Septembrie 1, 2014/ September 1, 2014
7.	Baza de impozitare/ Taxable amount	Titlul VII, Art. 72-82, 85-92/ Title VII, Articles 72-82, 85-92	Septembrie 1, 2014/ September 1, 2014
8.	Cote/ Rates	Titlul VIII, Art. 93-99, 102, 103/ Title VIII, Articles 93-99, 102, 103	Septembrie 1, 2019/ September 1, 2019
9.	Scutiri/ Exemptions	Titlul IX, Art. 131-137, 143, 144, 146(1)(a, c, d, e), 146(2), 147, 148, 150(2), 151-161, 163/ Title IX, Articles 131-137, 143, 144, 146 (1) (a, c, d, e), 146(2), 147, 148, 150(2), 151-161, 163	Septembrie 1, 2019 Septembrie 1, 2024 referitoare la Zonele Economice Libere/ September 1, 2019 September 1, 2024 related to economic free zones
10.	Deduceri/ Deductions	Titlul X, Art. 167-169, 173-192/ Title X, Articles 167-169, 173-192	Septembrie 1, 2017 – deduceri pentru persoane impozabile entități legale Septembrie 1, 2019 – alte deduceri/ September 1, 2017 – deductions for taxable persons referring to legal entities September 1, 2019 – other deductions
11.	Obligațiile persoanelor impozabile și ale anumitor persoane neimpozabile/ Obligations of taxable persons and certain non-taxable persons	Titlul XI, Art. 193, 194, 198, 199, 201- 208, 211, 212, 213(1), 214(1)(a), 214(2), 215, 217-236, 238-242, 244, 246-248, 250-252, 255, 256, 260, 261, 271-273/ Title XI, Articles 193, 194, 198, 199, 201- 208, 211, 212, 213(1), 214(1)(a), 214(2), 215, 217-236, 238-242, 244, 246-248, 250-252, 255, 256, 260, 261, 271-273	Septembrie 1, 2019/ September 1, 2019
12.	Regimuri speciale/ Special schemes	Titlul XII, Art. 281-292, 295-344, 346-356/ Title XII, Articles 281-292, 295-344, 346-356	Septembrie 1, 2019/ September 1, 2019
13.	Dispoziții diverse/ Miscellaneous	Titlul XIV, Art. 401/ Title XIV, Article 401	Septembrie 1, 2014/ September 1, 2014

Sursa: elaborat de autori în baza prevederilor AA RM-UE [2]/

Source: developed by the author based on the provisions of the AA RM-UE [2]

– **Directiva 2007/74/CE a Consiliului din 20 decembrie 2007 privind scutirea de taxa pe valoare adăugată și de accize pentru bunurile importate de către persoanele care călătoresc din țări terțe:**

- Secțiunea 3 privind limitele cantitative – 1 septembrie 2017.

Deși, din punct de vedere conceptual și din punct de vedere al principiilor de aplicare, legislația națională în materie de TVA este în conformitate cu normele UE, sunt necesare ajustări suplimentare pentru a asigura armonizarea completă a legislației.

Cotele reduse și scutirile de TVA sunt principalele elemente care necesită un efort sporit din partea autorităților publice în armonizarea legislației fiscale. Astfel, legislația fiscală conține un număr mare de cote reduse și scutiri pe care Directiva nu le acoperă.

– **Council Directive 2007/74/EC of 20 December 2007 on the exemption from value added tax and excise duty of goods imported by persons travelling from third countries**

- Section 3 on quantitative limits – September 1, 2017.

Although conceptually and in terms of the application principles, the national VAT legislation complies with EU rules, further adjustments are needed to ensure complete harmonization of legislation.

Reduced rates and VAT exemptions are the main elements that require an increased effort by public authorities in harmonizing tax legislation. Thus, the tax legislation contains a vast number of reduced rates and exemptions that the Directive does not cover.

Aplicarea TVA la cota standard asupra mărfurilor și serviciilor la care, actualmente, sunt aplicate cote reduse (de exemplu, gaze naturale) sau a cotei standard/cota redusă, în cazul scutiilor de TVA (de exemplu: locuințe, încălzire termică, energie electrică etc.), ar avea cu siguranță incidență asupra prețurilor și tarifelor, respectiv, ar genera un impact social.

În această situație, autoritățile trebuie să asigure armonizarea cotelor reduse și a scutiilor de TVA treptat, conform unui plan pe termen mediu, concomitent cu implementarea politicilor sociale, care să reducă efectul majorării prețurilor și tarifelor asupra persoanelor vulnerabile.

Pe lângă necesitatea de a asigura armonizarea legislației fiscale, multe scutiri și cote reduse de TVA afectează baza impozabilă și reduc veniturile bugetare.

Subiectul legat de scutiri și cote reduse este unul sensibil din punct de vedere social, mai ales în contextul inflației, ca urmare a pandemiei și a conflictului regional, dar în același timp, acestea creează unele ineficiențe legate de:

1) erodarea bazei de impozitare, respectiv a veniturilor bugetare. În acest sens, pentru creșterea accesului populației vulnerabile la produse importante din punct de vedere social, sistemul TVA de cote reduse și scutiri este cel mai costisitor din perspectiva resurselor bugetare, întrucât de ele beneficiază toate persoanele, inclusiv cele cu venituri mari;

2) creează distorsiuni economice: anume în cazul scutiilor fără drept de deducere în cadrul lanțului valoric și nu asupra consumului final. TVA reprezintă un procent din consum, iar valoarea TVA, care se încasează la buget, trebuie să fie egală cu prețul produsului final înmulțit cu cota de TVA. Acest lucru este asigurat, ca urmare a dreptului de deducere a TVA-ului, iar fiecare participant în lanțul valoric trebuie să plătească o taxă pe valoarea adăugată, care este determinată ca TVA aferentă ieșirilor minus TVA aferentă intrărilor. Dacă în lanțul valoric de producție al unui produs se aplică o scutire de TVA fără drept de deducere, TVA-ul aferent nu este recuperat, acesta este inclus în costuri, iar ulterior se calculează TVA-ul din suma TVA [3].

De asemenea, la capitolul persoane impozabile, legislația națională necesită să fie completată cu noi prevederi, care includ:

1. Autoritățile publice, dacă acestea desfășoară activități economice;
2. Orice persoană (juridică, fizică) care, ocazional, furnizează un mijloc de transport nou;
3. Orice persoană (juridică, fizică) care efectuează ocazional o tranzacție referitoare la furnizarea, înainte de prima ocupare, a unui imobil sau a unor părți dintr-o clădire și a terenului pe care se află clădirea sau la furnizarea de teren pentru construcții [4].

Modificările la reglementările ce vizează TVA, ca urmare a procesului de armonizare, vor avea

The application of VAT at the standard rate, in the case of reduced rates (e.g., natural gas) or the standard rate/reduced rate in the case of VAT exemptions (e.g., housing, thermal heating, electric energy, etc.), would have an impact on the prices and tariffs, respectively would generate a social impact.

In this situation, the authorities must ensure the harmonization of reduced rates and VAT exemptions gradually according to a medium-term plan, simultaneously with the implementation of social policies that reduce the effect of increased prices and tariffs on vulnerable people.

In addition to the need to ensure the harmonization of tax legislation, many exemptions and reduced rates affect the taxable base and reduce budget revenues.

The subject related to exemptions and reduced rates is a socially sensitive one, especially in the context of inflation following the pandemic and the regional conflict, but, at the same time, it creates some inefficiencies related to:

1) erosion of the tax base, respectively, of the budget revenues. In this regard, to increase the access of vulnerable population to socially important products, the VAT system of reduced rates and exemptions is the most expensive since it benefits all people, including those with high incomes;

2) creates economic distortions on two dimensions: namely in the case of exemptions without the right of deduction within the value chain and not on final consumption. VAT represents a percentage of consumption, and the amount of VAT to reach the budget must be equal to the price of the final product multiplied by the VAT rate. This fact is ensured as a result of the right to deduct VAT, and each participant in the value chain have to pay a tax on their added value, which is determined as VAT output minus VAT input. If a VAT exemption without the right to deduct is applied in the production value chain of a product, the input VAT is not recovered, it is included in the costs, and later the VAT is calculated from the VAT amount [3].

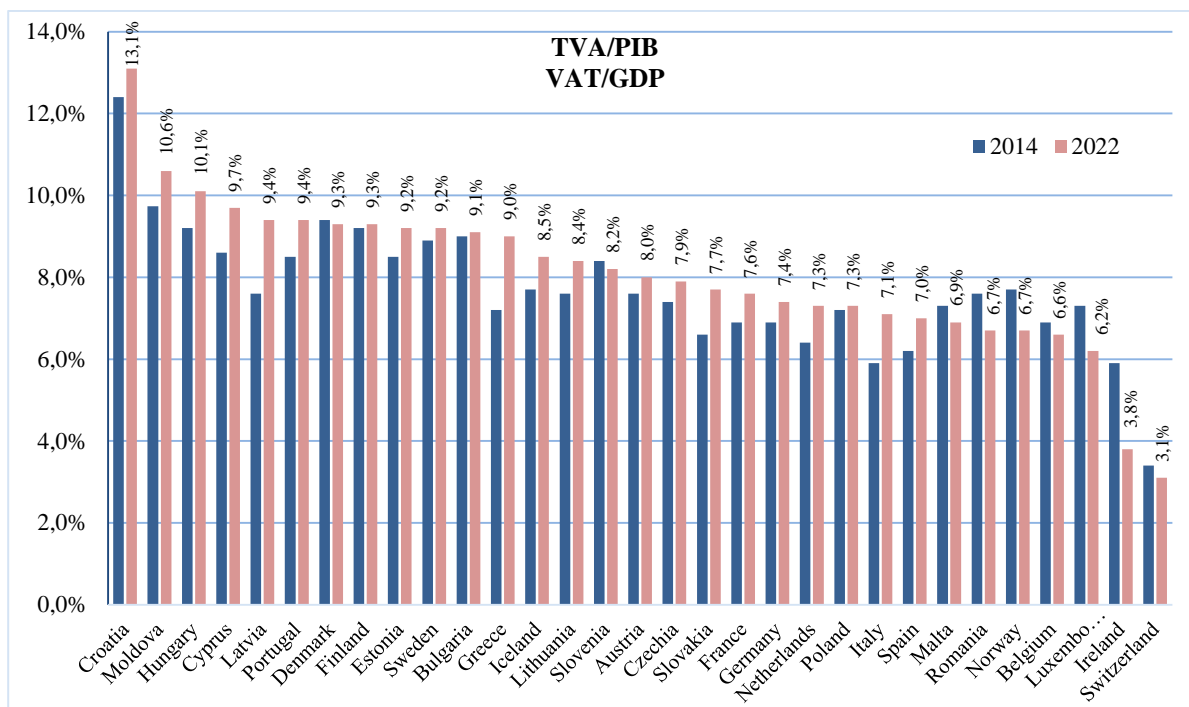
Similarly, with regard to taxable persons, the national legislation continues to be supplemented with new provisions, which shall include:

1. Public authorities if they carry out economic activities;
2. Any person (physical or legal) who, on an occasional basis, supplies a new means of transport;
3. Any person (physical or legal) who carries out, on an occasional basis, a transaction relating to the supply, before first occupation, of a building or parts of a building and of the land on which the building stands, or to the supply of building land [4].

Changes to the VAT regulations following the harmonisation process will have a significant impact

un impact semnificativ asupra veniturilor bugetare, având în vedere că, la momentul actual, este cel mai important impozit din perspectiva finanțării cheltuielilor publice.

on budgetary revenues, given that at the moment, it is the most important tax in terms of financing public expenditure.

**Figura 1. Încasările din TVA în PIB, 2022/2014, UE, R. Moldova, %/
Figure 1. VAT revenues in GDP, 2022/2014, EU, R. Moldova, %**

Sursa: elaborată de autori (Date din Eurostat, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Biroul Național de Statistică al RM) [5], [6] și [7]/**Source:** developed by the authors (Data from Eurostat, Ministry of Finance of RM, National Bureau of Statistics of RM) [5], [6] and [7]

Cheltuielile totale ale bugetului de stat, în anul 2022, au constituit 68.6 miliarde MDL. Astfel, încasările din TVA au asigurat finanțarea a 42% din totalul cheltuielilor publice, fiind impozitul esențial din perspectiva rolului acumulării veniturilor bugetare.

În valori absolute, încasările din TVA, în perioada anilor 2014-2022, au crescut de la 12,85 miliarde MDL la 29,06 miliarde MDL, iar raportat la PIB de la 9,7% la 10,6%.

Chiar dacă Republica Moldova se situează pe locul 2 în clasamentul indicatorului TVA raportat la PIB (figura 1), aceasta nu sugerează, neapărat, că există o eficiență sporită a acestui impozit, deoarece este necesar de a se ține cont și de alți parametri, precum structura economiei naționale, care se bazează pe consum sau pe producție și export (în cazul ultimei, sistemul TVA nu se aplică).

În țările dezvoltate, spre deosebire de cazul Republicii Moldova, PIB-ul este mai mare decât consumul final, adică baza de raportare este mai mare, ceea ce are ca rezultat un indicator mai scăzut al încasărilor din TVA în PIB.

Astfel, pentru o analiză mai relevantă a situației încasărilor din TVA, se recomandă compararea

The total expenses of the state budget amounted to MDL 68.6 billion in 2022. Thus, the revenues from VAT ensured the financing of 42% of the total public expenses, being the essential tax from the perspective of the role of revenue accumulation.

In nominal terms, the revenues from VAT in period 2014-2022 increased from MDL 12.85 billion to MDL 29.06 billion, and as a percentage of GDP from 9.7% to 10.6%.

Although the Republic of Moldova ranks 2nd in the ranking of the VAT indicator related to GDP (figure 1), this does not necessarily suggest that there is an increased efficiency of this tax because it is necessary to take into account other parameters like: the structure of the national economy, which is based on consumption or production and export (in the case of the latter VAT does not apply).

In developed countries, unlike the case of the Republic of Moldova, GDP is higher than final consumption, i.e. the reporting basis is larger, which results in a lower indicator of VAT revenues in GDP. Thus, for a more relevant analysis of the VAT revenues situation, it is recommended to compare the indicator of VAT revenues in final consumption in

indicatorului încasărilor din TVA în consumul final, în țările UE și Republica Moldova, care, în rezultat, demonstrează ipoteza descrisă mai sus cu privire la eficiența veniturilor din TVA.

the European Union countries and Moldova, which, as a result, demonstrates the hypothesis described above on the efficiency of VAT revenues.

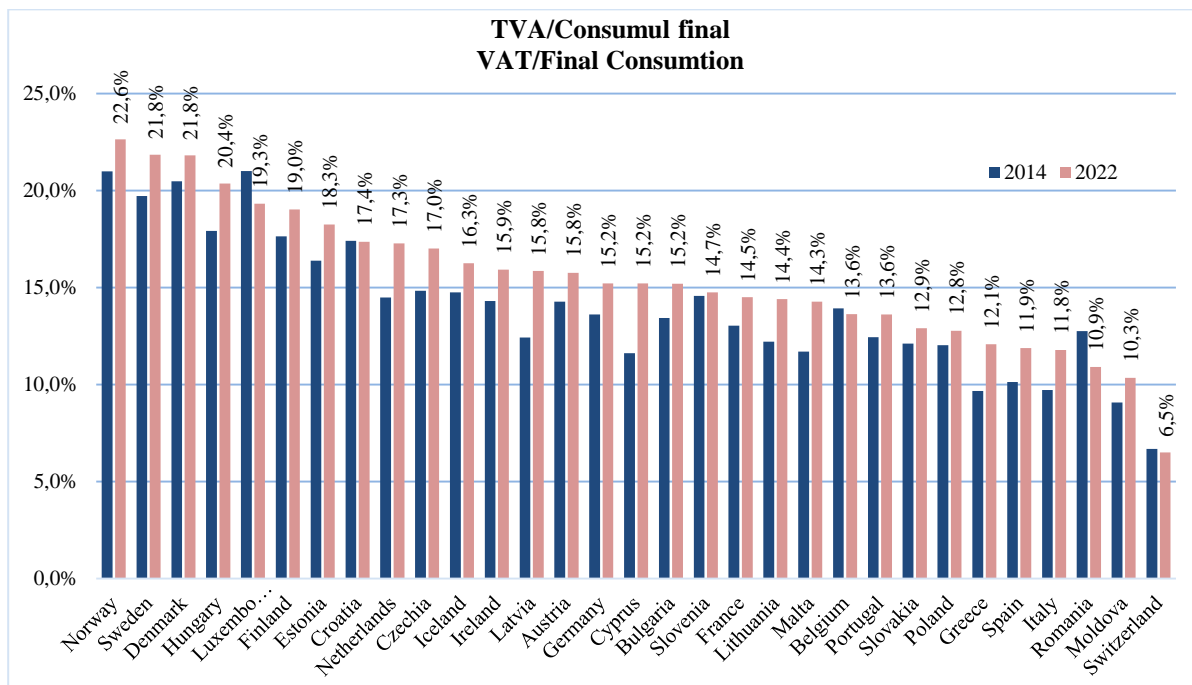

Figura 2. Încasărilor din TVA în consumul final, 2022/2014, UE, R. Moldova, %/

Figure 2. VAT revenues in Final Consumption, 2022/2014, EU, R. Moldova, %

Sursa: elaborată de autori (Date din Eurostat, Ministerul Finanțelor RM, Biroul Național de Statistică al RM) [5], [6] și [7]/Source: developed by the authors (Data from Eurostat, Ministry of Finance of RM, National Bureau of Statistics of RM) [5], [6] and [7]

În acest sens, dacă Republica Moldova ocupă locul doi, după Croația, la indicatorul încasări din TVA în PIB, atunci după indicatorul încasări din TVA, în consumul final, se află pe penultimul loc, urmată de Elveția (figura 2).

Acest lucru demonstrează, că există spațiu pentru creșterea eficienței încasărilor din TVA în Republica Moldova, obiectiv care poate fi atins prin consolidarea administrației fiscale și optimizarea cotelor reduse de TVA și a scutirilor.

Optimizarea cotelor reduse și scutirilor de TVA reprezintă un proces sensibil din punct de vedere social, fapt pentru care, acesta urmează a fi realizat concomitent cu dezvoltarea unor programe sociale bine țintite, care să asigure evitarea unor dezechilibre sociale.

2. Armonizarea legislației privind accizele

Conform Acordului de Asociere pe dimensiunea accize, Republica Moldova este în proces de armonizare a legislației naționale fiscale cu privire la impozitarea a 3 categorii de produse (tabelul 2).

In this regard, if the Republic of Moldova ranks second after Croatia by the indicator of VAT revenues in GDP, then according to the indicator of VAT revenues in final consumption, it ranks second to last, followed by Switzerland (figure 2).

This demonstrates that there is space to increase the efficiency of VAT receipts in the Republic of Moldova, an objective that can be achieved by strengthening the tax administration and optimizing reduced VAT rates and exemptions.

Optimisation of reduced VAT rates and exemptions is a socially sensitive process, and therefore it should be carried out simultaneously with the development of well-targeted social programs to avoid social imbalances.

2. Harmonisation of excise legislation

According to the Association Agreement, as regards the excise dimension, the Republic of Moldova is in the process of harmonizing the national tax legislation on the taxation of 3 categories of products (table 2).

Tabelul 2/Table 2

**Elementele accizelor ce necesită a fi armonizate la Directivele UE/
Excise elements that need to be harmonized with the EU Directives**

DIRECTIVA/DIRECTIVE			TERMENUL DE ARMONIZARE/ HARMONIZATION DEADLINE
1	2	3	4
1.	Tutun/ Tobacco	Directiva 2011/64/UE a Consiliului din 21 iunie 2011 privind structura și ratele accizelor aplicate tutunului prelucrat/ Council Directive 2011/64/EU of 21 June 2011 on the structure and rates of excise duty applied on manufactured tobacco	Septembrie 1, 2016 Cote - 2025 / September 1, 2016 Tax rate - 2025
2.	Alcool/ Alcohol	Directiva 92/83/CEE a Consiliului din 19 octombrie 1992 privind armonizarea structurilor accizelor la alcool și băuturi alcoolice/ Council Directive 92/83/EEC of 19 October 1992 on the harmonisation of the structures of excise duties on alcohol and alcoholic beverages	Septembrie 1, 2017/ September 1, 2017
3.	Energie/ Energy	Directiva 2003/96/CE a Consiliului din 27 octombrie 2003 privind restructurarea cadrului comunitar de impozitare a produselor energetice și a electricității Directiva 2008/118/CE a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind regimul general al accizelor A treisprezecea directivă 86/560/CEE a Consiliului din 17 noiembrie 1986 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – Sisteme de restituire a taxei pe valoarea adăugată persoanelor impozabile, care nu sunt stabilite pe teritoriul Comunității/ Council Directive 2003/96/EC of 27 October 2003 restructuring the Community framework for the taxation of energy products and electricity Council Directive 2008/118/EC of 16 December 2008 concerning the general arrangements for excise duty Thirteenth Council Directive 86/560/EEC of 17 November 1986 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes – arrangements for the refund of value added tax to taxable persons not established in Community territory	Septembrie 1, 2019 Cote – Septembrie 1, 2024 Septembrie 1, 2016 Septembrie 1, 2017 – pentru persoane impozabile entități legale September 1, 2019 – altele/ September 1, 2019 Tax rate – September 1, 2024 September 1, 2016 September 1, 2017 – for taxable persons referring to legal entities September 1, 2019 – other

Sursa: elaborat de autori în baza prevederilor AA RM-UE [2]/

Source: developed by authors based on the provisions of the AA RM-UE [2]

Principala provocare, în procesul de armonizare a legislației cu privire la accize, o reprezintă cotele minime pe care Republica Moldova urmează să le atingă, acestea fiind prezentate în tabelul de mai jos.

The main challenge in harmonising excise legislation are the minimum rates to be achieved by the Republic of Moldova, these being presented in the table below.

Tabelul 3/Table 3

**Compararea ratelor accizelor în Moldova și minimele prevăzute de Directivele UE/
Comparison of excise duty rates in Moldova and the minimum rates set by EU Directives**

	Ratele de impozitare minime în UE/ Minimum tax rates in EU	Ratele de impozitare aplicabile în Republica Moldova (2023)/ Tax rates applicable in the Republic of Moldova (2023)
Energie/ Energy	Motorină/Unleaded petrol	359 €/1000 l
	Benzină/Gas oil	330 €/1000 l
	Gaze naturale/Natural gas	2,6 €/gigajoule
	Electricitate (utilizare comercială)/ Electricity (Business use)	0.5 euro per MWh
	Electricitate (utilizare non-comercială)/ Electricity (Non Business use)	1.0 euro per MWh
Tutun/Tobacco	90 euro/1000 țigarete/pieces	60 euro/1000 țigarete/pieces

Sursa: elaborat de autori în baza Directivelor UE și a Codului Fiscal al Republicii Moldova. Curs valutar = 20 MDL/Euro. [8], [9], [10], [11]/

Source: prepared by the authors on the basis of EU Directives and the Tax Code of the Republic of Moldova. Exchange rate = MDL 20/EUR 1. [8], [9], [10], [11].

Astfel, Republica Moldova urmează să majoreze accizele la cele 3 categorii de produse, precum și să schimbe baza de impozitare pentru unele dintre ele (de ex: pentru motorină urmează a fi aplicate accize per litru, în prezent se aplică per tonă).

La fel, actualmente, în Republica Moldova nu se percep accize pentru energie electrică și gaze naturale.

Republica Moldova a înregistrat progrese importante în perioada 2014 și 2022, la capitolul majorarea cotelor accizelor, ceea ce s-a transpus și în creșterea încasărilor din accize de la 3.4 miliarde lei la 8.0 miliarde lei, iar raportat la PIB, de la 2.6% la 2.9%, devenind o sursă importantă de finanțare a cheltuielilor publice. În comparație cu țările membre UE, la capitolul încasări din accize raportate la PIB, Moldova se află pe locul 4 (figura 3).

Thus, the Republic of Moldova is to increase excise duty on the 3 categories of products, as well as to change the tax base for some of them (e.g. for gas oil excise duty per litre is to be applied, currently it is applied per ton, for alcoholic beverages).

Similarly, currently in the Republic of Moldova there is no excise duties for electricity and natural gas.

The Republic of Moldova made significant progress between 2014 and 2022 in increasing excise duty rates, which resulted in an increase in excise revenues from MDL 3.4 billion to MDL 8.0 billion and from 2.6% to 2.9% in GDP, becoming an important source for funding public expenditures. Compared to EU Member States, Moldova ranks 4th according to excise revenue reported to the GDP (figure 3).

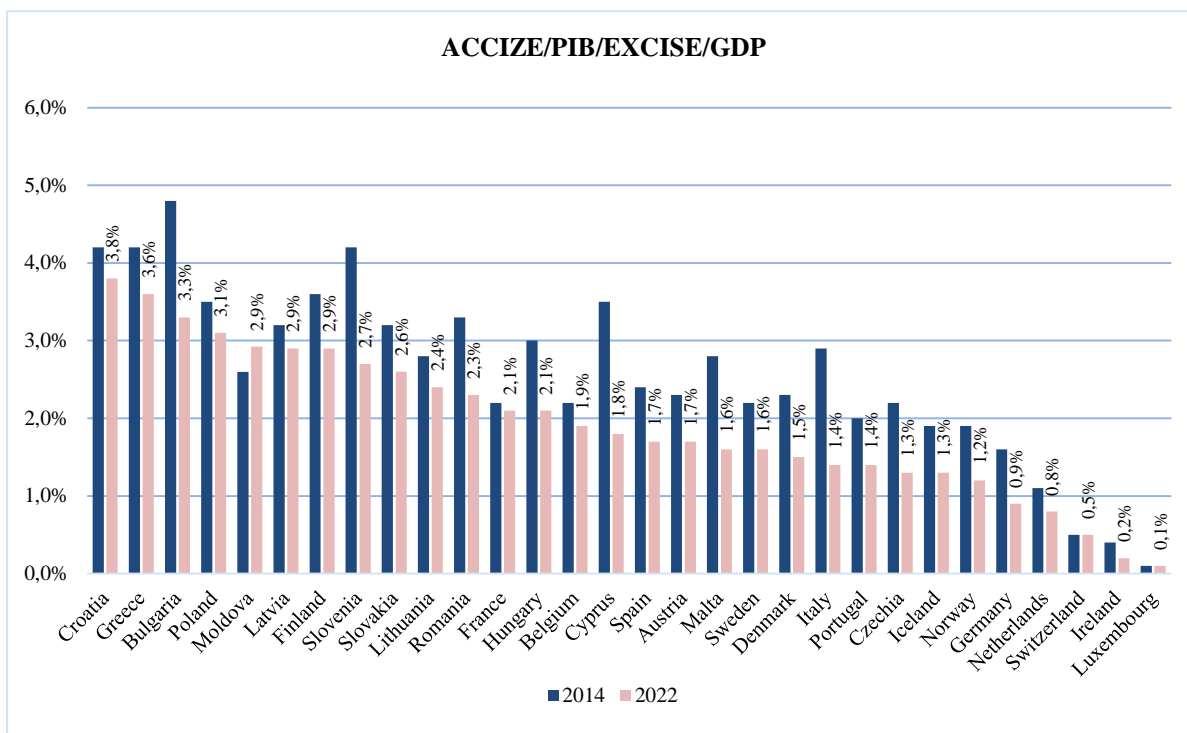

Figura 3. Încasările din accize în PIB, 2022/2014, UE, R. Moldova, %/

Figure 3. Excise revenues in PIB, 2022/2014, EU, R. Moldova, %

Sursa: elaborată de autori (Date din Eurostat, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Biroul Național de Statistică al RM) [5], [6] și [7]/Source: developed by the author (Data from Eurostat, Ministry of Finance of Republic of Moldova, National Bureau of Statistics of RM) [5], [6] and [7]

Similar situației privind TVA, în cazul indicatorului încasări din accize raportate la consumul final, Republica Moldova se situează pe o poziție mai joasă, cu un nivel de 2,9%, devansând țări, precum Cipru, Cehia, Islanda, Italia, Portugalia, Olanda, Germania, Elveția, Irlanda și Luxembourg (figura 4).

Similar to the VAT situation, in case of the excise revenues in final consumption indicator, the Republic of Moldova ranks lower with a level of 2.9%, outperforming countries such as Cyprus, Czech Republic, Iceland, Italy, Portugal, Netherlands, Germany, Switzerland, Ireland and Luxembourg (figure 4).

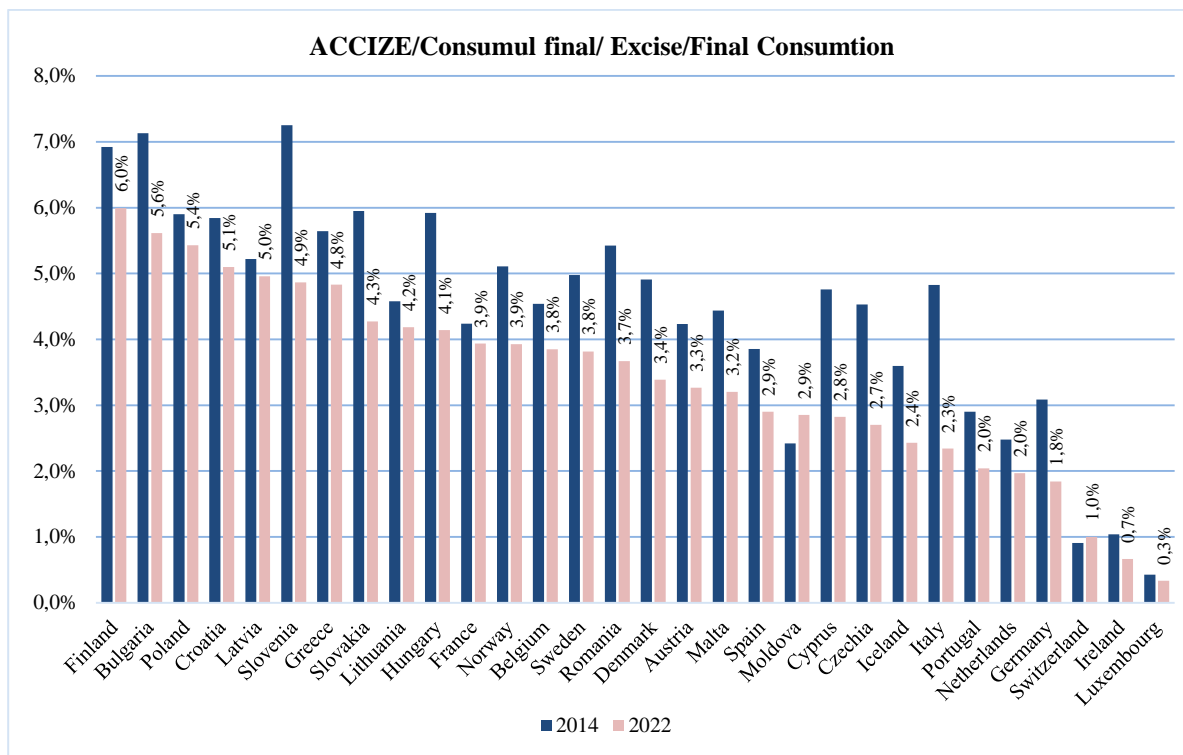

Figura 4. Încasările din accize în consumul final, 2022/2014, UE, R. Moldova, %/

Figure 4. Excise revenues in Final Consumption, 2022/2014, EU, R. Moldova, %

Sursa: elaborată de autori (Date din Eurostat, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Biroul Național de Statistică al RM) [5], [6] și [7]/Source: developed by the authors (Data from Eurostat, Ministry of Finance of Republic of Moldova, National Bureau of Statistics of RM) [5], [6] and [7]

Concluzii

În urma cercetărilor și analizelor efectuate, rezultă următoarele concluzii și recomandări:

- încasările din TVA și accize reprezintă cea mai importantă sursă de finanțare a cheltuielilor publice în Republica Moldova care, odată cu procesul de armonizare, se vor consolida și mai mult;
- armonizarea legislației impozitelor indirecte, în special anularea unor scutiri de TVA, pe care legislația UE nu le conține (de ex: scutirea de TVA a energiei electrice/termice, apei livrate populației, locuinței etc.), precum și ajustarea cotelor accizelor la nivelul UE (de exemplu, accize la produsele energetice), vor avea ca efect consolidarea veniturilor bugetare, dar și un impact social asupra populației, din perspectiva prețurilor suportate;
- practica țărilor Uniunii Europene demonstrează, că politicile axate pe cheltuielile bugetare au un succes mai mare în dezvoltarea social-economică, în special prin asigurarea respectării destinației intervenției statului și redistribuirii echitabile a venitului național (spre exemplu: acordarea ajutoarelor sociale pentru persoanele vulnerabile este mai prefera-

Conclusions

According to the carried out research and analysis, the following conclusions and recommendations result:

- VAT and excise revenues are the most important source of funding for public expenditure in the Republic of Moldova, which will be further strengthened along with the harmonisation process;
- harmonisation of indirect tax legislation, particularly the cancellation of VAT exemptions not included in EU legislation (e.g. VAT exemptions for electricity, heating, water supplied to households, housing, etc.), as well as the adjustment of excise duty rates to the EU level (e.g. excise duties for energy products), will have the effect of consolidating budget revenues but also a social impact on the population from the perspective of the prices;
- the practice of European Union (EU) countries shows that policies focused on budgetary expenditure are more successful in social and economic development, particularly by ensuring that state intervention is targeted and national income is redistributed fairly. (For example: social assistance for vulnerable

- bilă, în comparație cu reducerea cotei impozitelor, de care beneficiază întreaga populație, atât grupul-țintă, cât și restul populației);
- un proces gradual de armonizare a cotelor și scutirilor, combinat cu dezvoltarea unor programe sociale destinate populației vulnerabile (finanțat din contul consolidării impozitelor indirecte), ar asigura o eficiență mai sporită și mai bine direcționată a finanțelor publice și, respectiv, o redistribuire echitabilă a veniturilor.
 - people is more preferable than tax cuts enjoyed by the whole population, both the target group and the rest of the population);
 - a step-by-step process of harmonisation of rates and exemptions combined with the development of social programs for the vulnerable population (funded by the consolidation of indirect taxes), would ensure greater and well-directed efficiency of public finances and, respectively, a fair redistribution of revenues.

Bibliografie/Bibliography:

1. *Glosarul sintezelor Eur-lex* [online] [accesat 12.12.2023]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/eu-tax-policy.html>
2. *Acordul de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte* [online] [accesat 10.12.2023]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.260.01.0004.01.ENG
3. NOROC, Dorel. *Deficiențe ale sistemului de taxă pe valoarea adăugată în Republica Moldova din perspectiva directivelor UE* [online]. Academia de Studii Economice din Moldova, Dezvoltare prin cercetare și inovare – 2022. Ediția a 3-a. Chișinău, 2022 [accesat 13.12.2023]. ISBN 978-9975-3590-5-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/176494
4. *Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată* [online] [accesat 14.12.2023]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32006L0112>
5. *Eurostat* [online] [accesat 13.12.2023]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/>
6. *Datele Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova privind executarea bugetului* [online] [accesat 13.12.2023]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>
7. *Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Conturile Naționale* [online] [accesat 13.12.2023]. Disponibil: https://statistica.gov.md/en/statistic_indicator_details/12
8. *Cod fiscal al Republicii Moldova* [online]: nr. 1163 din 24.04.1997 [accesat 13.12.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137193&lang=ro
9. *Directiva 2011/64/UE a Consiliului din 21 iunie 2011 privind structura și ratele accizelor aplicate tutunului prelucrat* [online] [accesat 14.12.2023]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/64/oj>
10. *Directiva 92/83/CEE a Consiliului din 19 octombrie 1992 privind armonizarea structurilor accizelor la alcool și băuturi alcoolice* [online] [accesat 14.12.2023]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31992L0083>
11. *Directiva 2003/96/CE a Consiliului din 27 octombrie 2003 privind restructurarea cadrului comunitar de impozitare a produselor energetice și a electricității* [online] [accesat 14.12.2023]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32003L0096>